

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА**

СМОРОДСЬКА Марина Миколаївна

УДК 78.036.9.091(=161.2),,20”(0.43.3)

**СТИЛЬ СОУЛ В ЕСТРАДНО-ДЖАЗОВОМУ ВОКАЛЬНОМУ
МИСТЕЦТВІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ**

Спеціальність 17.00.03 – музичне мистецтво

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства

Суми – 2020

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано в Харківській державній академії культури, Міністерство культури, молоді та спорту України.

Науковий керівник:

доктор мистецтвознавства, професор,
Откидач Володимир Миколайович,
професор кафедри інструментів духового та
естрадного оркестрів Харківської державної
академії культури (м. Харків);

Офіційні опоненти:

доктор мистецтвознавства, професор
Стахевич Олександр Григорович,
професор кафедри хорового диригування,
вокалу та методики музичного навчання
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка (м. Суми).

кандидат мистецтвознавства, доцент,
заслужений діяч естрадних мистецтв України
Дрожжина Наталя Володимирівна,
доцент кафедри музичного мистецтва естради
та джазу Харківського національного
університету мистецтв імені
І. П. Котляревського (м. Харків).

Захист відбудеться 07 квітня 2020 року об 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 55.053.04 у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка за адресою: 40002, м. Суми, вул. Роменська, 87, ауд. 214.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка за адресою: 40002, м. Суми, вул. Роменська 87.

Автореферат розіслано 06 березня 2020 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О. А. Устименко-Косоріч

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. В естрадно-джазовому мистецтві поняття «соул» (від англ. *Soul* – «душа», звукова аура) – міцно закріпилося в сленгу джазменів та набуло онтологічного статусу у виконавському музикознавстві. Для сучасних естрадних вокалістів стиль соул є невід’ємною складовою виконавської стилістики, вираженням її художньо-естетичних принципів. Цим стилем співу, як унікальним художнім феноменом і специфічним видом естрадно-вокального виконавства, неможливо оволодіти без осмислення історико-культурних і жанрово-стильових передумов виникнення соул, що зумовили особливості його розвитку в естрадно-джазовому мистецтві ХХ століття. Отже, постає необхідність теоретичного обґрунтування та вивчення особливостей еволюції стилю в естрадно-джазовому мистецтві та виконавської майстерності співака в стилі соул.

У сучасній естрадній практиці української культури існує розмаїття виконавських варіацій стилю соул - Джамала (Сусанна Джамаладінова), Ессамі Гайтана-Лурдес, *Alloise* (Алла Московка), Андрій Хливнюк, група «НастяЗникає» із солісткою Анастасією Осипенко, а також домінування його ознак у виконавській стилістиці представників зарубіжної естради - Стіві Уандера (*Stevie Wonder*), Аделі Едкінс (*Adele Laurie Blue Adkins*), Маріо Біонді (*Mario Biondi*), Уїтні Х’юстон (*Whitney Elizabeth Houston*), Майкла Болтона (*Michael Bolton*), Егбана Ннека (*Egbuna Nneka*), Луї Томаса Джордана (*Louis Thomas Jordan*) та ін. Однак стиль соул практично не досліджено в українському музикознавстві, що зумовлює істотні перешкоди на шляху як освоєння і творчої адаптації властивого соул спектра виконавських прийомів, специфіки звуковидобування, сценічної манери, так і формування уявлень про феноменологічні й онтологічні особливості світового й українського естрадно-джазового вокального мистецтва. Водночас існують розбіжності у визначенні самого поняття соул і його жанрово-стильової атрибуції як напряму джазової або популярної музики.

Таким чином, актуальність дослідження зумовлена необхідністю наукового осмислення специфіки соул як стилю в естрадно-джазовому вокальному мистецтві другої половини ХХ ст., пов’язаної з питаннями генези і жанрово-стильових витоків цього феномену.

Успадкувавши традиції джазової імпровізації та стилістики блюзу, соул як стиль естрадно-джазового виконавства характеризується в музичній культурі другої половини ХХ століття особливою манерою вокального відтворення, що проявилось у виконавському тлумаченні стилю як співу душі. Означена інтерпретація феномену сформувалась під впливом творчості майстрів соул - Арети Франклін (*Aretha Louise Franklin*), Отіса Реддінга (*Otis Ray Redding*), Рея Чарльза (*Ray Charles Robinson*), Джеймса Брауна (*James Joseph Brown*), Стіві Уандера. З плином часу стиль соул, зародившись в афро-американській джазовій культурі, поступово набуває значення найбільш емоційно-чуттєвого, «душевного» напряму популярної музики США та Європи.

У сучасному естрадно-джазовому вокальному виконавстві соул представлений як змішаний стиль *stilo mixto*, оскільки в ньому синтезовано жанрово-стильові особливості джазового мистецтва з новітніми стилістичними здобутками у сфері популярної музики. Йому властивий експериментальний характер, емоційна форма інтонування, пошуки нових засобів виразності.

Зв'язок з науковими та практичними програмами. Дослідження проведено відповідно до комплексної науково-дослідницької теми Харківської державної академії культури «Вітчизняна та світова культура: історико-теоретичні аспекти» (Державний реєстраційний номер № 0109U000511), а також тематичного плану наукових досліджень затвердженого вченою радою Харківської державної академії культури (2015 – 2019 рр.). Тему дисертації затверджено вченою радою Харківської державної академії культури (протокол № 9 від 25.02.2011 р.); затверджено у новій редакції (протокол № 4 від 28.10.2016 р.).

Мета дослідження – визначити та теоретично обґрунтувати жанрово-стильову і виконавську специфіку стилю соул в естрадно-джазовому вокальному мистецтві другої половини ХХ століття.

Відповідно до мети сформульовано такі **завдання**:

1. На основі історико-генетичного, історико-хронологічного та виконавського аналізу висвітлити ступінь наукового осмислення проблематики соул, розробити методологічні засади дослідження.

2. Розкрити зміст поняття соул в естрадно-джазовому вокальному мистецтві та визначити поняттєвий апарат дослідження.

3. Виявити жанрово-стильові витоки соулу як феномену світової музичної культури.

4. Розглянути особливості стилю соул в естрадно-джазовому мистецтві другої половини ХХ століття.

5. Розкрити та проаналізувати специфіку виконавської майстерності естрадно-джазового співака у стилі соул.

Об'єкт дослідження – естрадно-джазове вокальне мистецтво другої половини ХХ століття.

Предмет дослідження – соул як стиль в естрадно-джазовому вокальному мистецтві другої половини ХХ століття.

Методологічну базу дослідження становлять базові принципи теорії пізнання (об'єктивність, науковість, історизм, цілісність, взаємозв'язок і взаємозумовленість явищ і процесів дійсності); основні положення системного, аксіологічного, мистецтвознавчого, компетентнісного й культурологічного підходів як методологічного способу вивчення стилю соул; концептуальні положення теорії виконавської майстерності, психолого-педагогічної науки в галузі фахової підготовки співаків, зокрема, формування сценічної компетентності та творчого розвитку особистості.

Теоретична база дослідження сформована на основі широкого кола наукових джерел з:

- *теорії вокального мистецтва*, в музикознавчій літературі з якої у контексті джазового мистецтва ХХ століття подано розрізнені відомості про історію виникнення і розвитку стилю соул (О. Баташев, І. Вассербергер та І. Горват, Дж. Л. Коллієр, В. Конен, Є. Овчинников, У. Сарджент та ін.);

- *історико-музикознавчих концепцій* джазу (Ю. Барбан, О. Баташев, Дж.Л. Коллієр, В. Конен, В. Мисовський, Х. Муракамі, В. Озеров, У. Сарджент, В. Симоненко, В. Фейертаг та ін.);

- *специфіки стилю соул* (В. Откидач – словник «Музична естрада»; С. Коротков – навчальний посібник «Історія сучасної музики» та ін.);

- *джазової стилістики* (імпровізація, свінг) в працях С. Давидова, В. Олендарьова та ін.;

- *функцій джазу в музичній культурі України* (Ю. Дмитрієв, Л. Мархасьов, В. Романко та ін.);

- *концепції і теорії молодіжної музичної культури* (С. Коротков, І. Хижняк та ін.);

- *особливостей естрадно-джазового виконавства* (М. Виноградова, Н. Дрожжина, С. Давидов, Л. Мінкін, В. Олендарьов, А. Шевченко та ін.);

- *питань американського культурного впливу на розвиток стилю соул* (Д. Бурстін «Американці: національний досвід»; Ш. Богіна «Етнокультурні процеси в США. Кінець XVIII – початок XIX століття»; К. Гаджиєв «Американська нація: національна самосвідомість і культура»; В. Конен «Шляхи розвитку американської музики»; С. Невінс та Г. Коммаджер «Історія США» та ін.).

Методи дослідження. Для реалізації мети й розв'язання поставлених завдань у дисертаційному дослідженні використано комплекс взаємоузгоджених методів: історичний – для виявлення закономірностей і тенденцій розвитку стилю соул; структурно-функціональний – для вивчення жанрово-стилістичних особливостей стилю соул; теоретичний – для визначення поняттєвого апарату дослідження; стильовий – для виявлення впливу провідних музичних течій другої половини ХХ століття на розвиток стилю соул; жанрово-типологічний – для систематизації творів означеного стилю; семантичний – для осягнення образного змісту та музичної лексики стилю соул; метод виконавського аналізу – для узагальнення практичних аспектів функціонування стилю соул у музично-культурному просторі сьогодення.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що *вперше в українському музикознавстві* здійснено комплексне дослідження стилю соул як феномену естрадно-джазового вокального мистецтва другої половини ХХ століття шляхом визначення жанрово-стильової і виконавської специфіки. Розкрито ступінь дослідженості проблеми стилю соул на основі історико-генетичного, історико-хронологічного та виконавського підходів; уточнено поняття соул, що інтерпретується як певна емоційна палітра, жанр, вокальна форма, вокальна техніка, констатовано множинність його значень; виявлено жанрово-стильові витоки стилю соул як феномену світової музичної культури на рівнях образності, тематики, динаміки, мелодики, ритміки, комплексу

прийомів виконавства і комунікації з аудиторією; обґрунтовано специфіку стилю соул у контексті музичної культури другої половини XX століття на рівнях організації музичного матеріалу, образно-тематичної та виконавської специфіки; проаналізовано особливості виконавської майстерності естрадно-джазового співака у стилі соул на рівнях звукоутворення, звуковидобування, динаміки, артикуляції і драматургії.

Удосконалено наукові уявлення про стиль соул шляхом виявлення драматургії, побудови музичної тканини, образного змісту, соціального функціонування та виконавської специфіки.

Подальшого розвитку набули наукові положення про напрями розвитку українського естрадного вокального виконавства другої половини XX століття; теорії українських музикознавців про тенденції розвитку естрадного мистецтва; уявлення про соціокультурні чинники розвитку стилю соул, а також його національну та соціально-естетичну сутність.

Практичне значення результатів дослідження полягає у можливості використання основних положень, матеріалів і висновків дисертації при написанні наукових праць на відповідну тематику (насамперед, присвячених естрадному та джазовому мистецтву), у процесі виконавського опанування стилем соул, а також у лекційних курсах з історії української музики, історії естрадно-виконавського мистецтва, аналізу музичних творів та ін.

Результати дослідження можуть бути використані у викладанні практичних курсів «Естрадний вокал», «Вокальна педагогіка», «Аранжування», «Акторська майстерність»; теоретичних курсів – «Історія естради», «Історія джазу», «Історія та теорія музичних стилів», «Історія і теорія вокального виконавства» тощо.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри теорії та історії музики Харківської державної академії культури (Харків, 2011–2015) і презентовані на наукових конференціях різних рівнів, у т.ч. *міжнародних*: «Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку» (Харків, 2011 р.); «Культурно-мистецьке середовище: творчість та технології» (Київ, 2012; 2017; 2018 рр.); *всукраїнських*: «Культура та інформаційне суспільство XXI століття» (Харків, 2012–2017 рр.); «Естрадне та джазове мистецтво в контексті сучасної освіти» (Київ, 2013 р.); «Духовна культура України перед викликами часу» (Харків, 2019 р.).

Публікації. Основні результати дисертації висвітлено у 19 одноосібних публікаціях, зокрема: 6 статтях у фахових виданнях України, з них 4 внесені до міжнародних наукометричних баз, 13 – апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із анотацій, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (261 найменування), додатків. Загальний обсяг дисертації становить 237 сторінок, основний текст викладено на 180 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** представлено тему дисертації, визначено її мету, завдання, об'єкт, предмет, наукову новизну. Осмислено методологічну базу, науково-практичне значення отриманих результатів, наведено відомості про апробацію результатів дослідження, структуру роботи.

У **першому розділі «Теоретико-методологічні основи дослідження стилю соул»** обґрунтовано методологію дослідження, висвітлено особливості музикознавчого підходу і феноменологію стилю соул. Складається із двох підрозділів.

У *першому підрозділі «Стиль соул: термінологічні та феноменологічні пошуки в музикознавстві»* запропоновано алгоритм дослідження соул як явища культури, здійснено певні узагальнення щодо його специфіки і самобутності. Аналіз джерельної бази дослідження, представлений різним за спрямуванням науковим доробком та науковими підходами вивчення стилю соул, надав змогу сформувати історичну модель його становлення, визначити специфічні риси та критерії оцінки означеного феномену. Серед них: манера співу, особливий стиль сучасної естрадно-джазової музики, стильові напрями естрадно-джазової музики другої половини XX століття, комплекс виразних засобів, специфіка виконавської установки і сценічної манери, взаємозв'язок з іншими явищами сучасної музичної культури.

Уточнено феноменологічну специфіку соул на різних рівнях: на образно-тематичному – тяжіння до соціального бунтарства, виявлення активної життєвої позиції, утвердження ціннісних орієнтацій, серйозність, виражена пасіонарність; на рівні ритміки – домінування важких імперативних ритмів, що в цілому сприяє активізації уваги аудиторії до актуальних проблем сьогодення. На рівні виконавської специфіки – використання комплексу специфічних прийомів, де особливого значення набувають «неакадемічні» прийоми звукодобування і звуковедення, свобода дихання, зумовлені імпровізаційним характером висловлення. Відзначено, що на цьому рівні у стилі соул проявляється яскрава своєрідність, специфічність, пов'язані з ефектом використання «непідготовлених» голосів. На композиційно-структурному рівні специфіка соул обумовлена генетичним зв'язком із госпел. Домінування респонсорних структур відбиває зазначену раніше тенденцію сучасної культури, спрямовану на активізацію індивіда, а також формування його інтересування в соціумі.

На основі теоретичного аналізу стильових тенденцій музики другої половини XX століття в роботі подано авторське трактування *стилю соул, як стильового напрямку в естрадно-джазовому вокальному мистецтві другої половини XX століття, сформованого під впливом традицій афро-американського фольклору, в якому жанрово-стильові елементи джазового мистецтва збагачені новаторськими засобами виразності.*

У *другому підрозділі «Методологічні засади дослідження стилю соул»* обґрунтовано доцільність застосування інтердисциплінарної методології, компонентами якої є культурологічний, соціокультурний, ціннісний підходи,

термінологічний аналіз, а також феноменологічний підхід, історико-генетичний, компаративний, музично-виконавський та методико-педагогічний методи, які забезпечують виявлення концептуальних, образно-тематичних констант соул, його виконавської специфіки, особливостей модифікування в музичній культурі другої половини ХХ століття та місця в культурному полілозі сучасності.

Другий розділ «Соул в історичній динаміці естрадно-джазового вокального мистецтва другої половини ХХ століття» складається із чотирьох підрозділів, у яких проаналізовано історичні витoki досліджуваного феномену, розглянуто особливості розвитку вокально-виконавського стилю соул 1960-х – початку 1990-х років та його новітні жанрово-стильові модифікації.

У першому підрозділі *«Жанрово-стильові витoki соул в афро-американському фольклорі (тенеза)»* зазначено, що соул являє собою унікальний синтез інтонаційних і ритмічних джерел завдяки тим історичним витokам, які сприяли виникненню досліджуваного феномену. Виявлено, що стилю соул притаманні елементи: афро-американського фольклору (ритмічна основа імпровізації соліста, але водночас, свобода від основної ритмічної лінії, яку тримає ритм-група; використання «дьоті-тонів» і звуків з невизначеною висотою; мелодико-інтонаційний зв'язок, поліритмія); жанрів духовно-негритянської музики госпел і спірічуел (специфічні тембри і голосові резонанси); джазу і джазової імпровізації (імпровізаційність, характер виражальних засобів і музичної мови); блюзу (відображення «душі», індивідуальне відчуття світу, що втілюється в музичному фольклорі Америки). Доведено, що виникнення соул генетично пов'язано з традиціями джазової музики, поряд з тим, його історичний розвиток неможливо розглядати без урахування впливу естрадної популярної музики, що виявилось у синтезі елементів джазового та естрадного мистецтва. До генетичних джерел, що вплинули на виникнення стилю соул, віднесено жанр балади, завдяки якому зберігаються зв'язки з африканськими традиціями.

У другому підрозділі *«Формування вокально-виконавського стилю соул у 60-70-х роках ХХ століття»* з'ясовано, що виникнення стилю соул є реакцією мистецтва на культурні зміни у США кінця 1950-х років, а саме: активізації процесу національної самоідентифікації, боротьби за соціальні права негритянської громади і формування нового образу її представника, який постав генератором художньої рефлексії, визначаючи пошуки ціннісних орієнтирів, відповідних новим ідеалам епохи. Маючи потенційно прогресивну і демократичну сутність, соул виявив здатність до змістовної подвійності і парадоксальної переорієнтації в умовах комерціалізації мистецтва, жорстокої виконавської конкуренції і зростання значення розважальної функції.

В означений історичний період виникають кілька регіональних напрямів соул-музики, поширенню яких сприяла діяльність відповідних фірм грампласту. Найпомітнішими з них стали:

- «Мемфіський соул» – сформувався навколо фірми грамзапису «*Stax/Volt Records*» та набув популярності у південних штатах США. Відрізнявся віртуозною грою інструменталістів з яскраво вираженим ритмом та значним взаємозв'язком із блюзом. Яскравими прикладами стилю є творчість «*Booker T. & the M.G. 's*», Ела Гріна (*El Green*) та ін.

- «Детройтський соул», представлений творчістю таких виконавців, як Стіві Уандер, Марвін Гей (*Marvin Pentz Gaye, Jr*) та ін., – спрямований на створення поп-орієнтованого саунду, утвореного з госпела, *R & B* і рок-н-ролу. Основними ідеологами детройтського соул, розрахованого не тільки на негритянську, а й на білу аудиторію північних штатів США, були Беррі Горді (*Berry Gordy*) і Смокі Робінсон (*Smokey Robinson*) – президент і віце-президент лейблу «*Motown Records*».

- «Північний соул» - виник у Великобританії наприкінці 1960-х років, ґрунтується на афро-американському стилі соул-музики, основу якої складають ритм важких ударних та швидкий темп («мотаунське звучання»). Найяскравішими представниками цього напрямку є Глорія Джонс (*Gloria Jones*), Даррелл Банкс (*Darrell Banks*) та ін.

У кінці 1960-х років соул розшаровується на кілька пластів, розмаїтих за художнім навантаженням. Завдяки виконавцям Джеймсу Брауну і Слаю Стоуну (*Sly Stone*) розвинувся напрям фанку. Інші представники стилю розвивали більш легкі форми соул. Цей стиль не лише увійшов у *R & B* 1970–1990-х років, а й відтворювався в традиційному його варіанті численною плеядою музикантів. Констатовано, що музика соул еволюціонувала, не втрачаючи притаманних їй первинних стильових ознак.

У третьому підрозділі «Інтеграція стилю соул з вокальним мистецтвом естради 80-х – початку 90-х років ХХ століття. Стильові різновиди» доведено, що класичний соул відійшов на другий план у зв'язку з відчутним впливом поп і рок-музики на розвиток усієї естрадно-джазової культури та формуванням у цей час плеяди білошкірих виконавців. Зазначено, що 1980-ті – початок 1990-х років характеризується оновленням і збагаченням соул іншими стилями і жанрами естрадної музики. Це знаменувало початок нового періоду в розвитку стилю (оновлений або посткласичний соул) і сприяло виникненню його наступних варіантів: поп-соул, соул-блада, «гладкий» (*smooth*) соул, «*quiet storm*».

Поп-соул – напрям соул-музики, наділений певним лиском, «гламуром» за допомогою комерційно потужного продакшну. У 1980-ті роки поп-соул став більш витонченим і послідовно трансформувався в диско. У романтичних соул-баладах (Лайонел Річі / *Lionel Brockman Richie*, Уїтні Х'юстон та ін.) відбувається відмова від «сирих», безпосередніх переживань, на яких ґрунтувався класичний соул, на користь витонченої рафінованості.

Зазначено, що певні спільні риси з поп-соулом мав *Smooth* соул, який на противагу першому був більш сповнений мелодійності задля створення чуттєвого настрою. Найпопулярнішими виконавцями «гладкого» соул були

«*The Spinners*», Баррі Уайт (*Barry White*), Ел Грін, Мінні Ріпертон (*Minnie Julia Riperton*).

Починаючи з першої половини 1980-х і до середини 1990-х років, мейнстрімом американської поп-музики був «*quiet storm*» – комерційний різновид легкого, ненав'язливого ритм-енд-блюзу, орієнтованого на широкий спектр радіоформатів. Спрямований переважно на темношкіру аудиторію *quiet storm* водночас мав ті ж динаміку, розслаблений темп і ритм, романтичні настрої, що й «біла» поп-музика. Властиві цьому стилю вишуканість урбан-саунду і стримана соул-подача, безпомилково вказували на його витоки з *R & B*. Найяскравіші представники *quiet storm* – Мерайя Кері (*Mariah Carey*), Тоні Брекстон (*Toni Michelle Braxton*), Лютер Вандросс (*Luther Ronzoni Vandross*) та ін.

У четвертому підрозділі «Період експериментів (індивідуалізація виконавства)» осмислено сучасний стан і статус стилю соул, спрогнозовано подальші перспективи його розвитку і функціонування в музичній культурі. З'ясовано, що особливою ознакою цього історичного періоду в естрадно-джазовій музиці є експериментаторство, пошук нових форм вираження і збагачення новими жанрово-стильовими елементами. Так, соул синтезувався з різними музичними течіями і жанрами. Особливо помітним було його поєднання з хіп-хопом, що можна пояснити тим, що, з одного боку, хіп-хоп як субкультура характеризувався певною закритістю для інших верств населення, а з іншого, – він виявився інструментом впливу багатьох інших культурних форм і процесів, набувши популярності в світових масштабах.

Хіп-хоп-соул визначено в роботі як соціокультурний феномен, який висвітлює соціальні мотиви та особливо значущі психологічні проблеми сучасного суспільства. У поєднанні соул і хіп-хопу як продукту західної культури акцентується на актуальних цінностях західної цивілізації, основними з яких є досягнення успіху, вміння знайти опору в самому собі, протистояти несприятливим зовнішнім обставинам тощо. Відзначено, що серед представників хіп-хопу чи його поєднань з іншими культурними формами, як от соул, зберігається шанобливе ставлення до афро-американських традицій минулого, незалежно від особистих мистецьких пріоритетів. Поряд з тим, кожне наступне покоління прагне створити щось нове, що відображало б саме їхнє світосприйняття, відповідаючи новим потребам життя. Завдяки поєднанню форм самовираження міських афроамериканців з давніми традиціями їхньої культури, відбувається культурна інтеграція, у результаті якої кожний митець сприймає і засвоює отриманий матеріал згідно із власними художніми цінностями та світоглядними пріоритетами. Провідні виконавці – Мері Джей Блайдж (*Mary Jane Blige*), Ар Келлі (*Robert Sylvester Kelly*), Джастін Тімберлейк (*Justin Randall Timberlake*), Бейонсе (*Beyoncé Giselle Knowles-Carter*) та ін.

«Нео-соул» – ретроспективний напрям, завдяки якому відбулося своєрідне «відродження» класичного соул. Визначено, що цей музичний стиль ґрунтується здебільшого на стилістиці соул, проте, з характерними елементами африканської музики, хіп-хопу (Лорін Хілл / *Lauryn Noelle Hill*), фанка, джазу,

ф'южн, поп-музики та класичної музики (Аліша Кіс / *Alicia Keys*), що зумовлює його менш традиційне звучання, порівняно із класичним соул.

Таким чином, на основі синтезу різноманітних інтонаційних і ритмічних джерел, знаків культурної пам'яті соул у численних інтерпретаціях увійшов у культурний простір другої половини ХХ століття, зумовивши формування різних напрямів поп-культури і зберігаючи свої основоположні ознаки на всіх рівнях виконавства. Відповідно до цього, феномен соул розуміється ширше ніж стиль або жанр – це особливий склад світосприйняття, світогляду, світорозуміння, що функціонує в різних площинах – розважальній та релігійно-духовній.

Третій розділ «Вокально-виконавська специфіка стилю соул», має три підрозділи, в яких висвітлено специфіку виконавських прийомів естрадно-джазового вокалу, особливості виконавської інтерпретації соул-композицій у творчості майстрів естрадно-джазового вокального мистецтва другої половини ХХ століття, охарактеризовано репрезентацію стилю соул у сучасній українській естраді.

У першому підрозділі *«Вокально-виконавська поетика стилю соул: аналіз музичних підходів»* визначено виконавську специфіку стилю соул, що полягає в майстерності та експериментальному підході естрадно-джазового співака, який своїми пошуками нових засобів виразності збагачує гранично емоційну форму інтонування. Виявлено, що специфіка естрадно-джазового вокалу залежить від спеціальних прийомів виконання, які використовуються в сучасній співацькій практиці: імпровізаційність, респонсорна техніка, офф-біт, лабільне інтонування, розщеплення, драйв, субтон, обертонний спів, глісандо, фальцет, йодль, штробас, белтінг. Серед інших специфічних особливостей виконання музики у стилі соул виявлено: специфіку застосування виконавцем-співачом електромюзичної техніки, роль та характерні особливості вимови тексту як одного з найважливіших засобів виразності. Виокремлено композиційні принципи (особливості формоутворення) у вокальних творах стилю соул: блюзову та пісенну форми, соул-баладу.

Обґрунтовано значення відповідної змісту інтерпретації вокального твору соул-виконавцем, яка полягає в його здатності ідентифікувати пісенну композицію з художніми образами, з системою різноманітних музичних стилів та жанрів, що є умовою досягнення найважливішої мети співака – зацікавлення слухацької аудиторії та розкриття змісту музичного твору.

У другому підрозділі *«Творчі портрети естрадно-джазових співаків у стилі соул»* проаналізована творчість видатних митців у історії соул-музики.

Рей Чарльз Робінсон, американський джазовий співак і піаніст, один з основоположників стилю соул, новатор за напрямом трансформування меланхолійного релігійного гімну госпел в енергійний ритм-енд-блюз. Завдяки Р. Чарльзу склався «чорний» рок-н-рол, що виріс із традиційного блюзу і госпел. Особиста творчість музиканта сприяла поширенню популярності *R&B* і госпел серед широкої аудиторії, залучаючи не лише чорношкірих, а й білих слухачів.

Джеймс Браун – американський співак, одна із самих впливових постатей у поп-музиці ХХ століття, «хрещений батько» соул. Виданий у 1956 році дебютний сингл групи «*Famous Flames*» «*Please Please Please*» був першим, написаним у стилі соул. Вербальний компонент соул у творчості Дж. Брауна характеризується перевагою простої лексики, повторенням коротких фраз, словесних кліше й емоційних, змістовно нейтральних вигуків. У його інтерпретації особливу важливість мають нюанси звукодобування, ведення звука, агогіка, динаміка, драматургічні акценти.

Арета Франклін - «королева соул» (*the Queen of Soul*), виконання якої відрізнялось виключно гнучким і сильним вокалом, поєднуючи соул із госпел. Співачка стала обличчям «чорної» Америки, усвідомивши свою силу і міць у період боротьби за цивільні права негритянського населення. Властивий співацькій манері А. Франклін різкий і впевнений вокал у сполученні з новаторськими аранжуваннями був прийнятий за еталон класичного соул.

Одну з найяскравіших сторінок в історії стилю соул вписав Стіві Уандер – легендарний американський соул-співак і композитор, який справив величезний вплив на розвиток усієї естрадної музики другої половини ХХ століття. У його творчості поєднуються елементи найрізноманітніших музичних стилів, серед яких госпел, соул, джаз, рок-н-рол, а також латиноамериканська й африканська ритміка. Найголовнішим внеском С. Уандера в музичне й суспільне життя вважаються його пісні, присвячені захисту прав чорношкірого населення та расовій гармонії («*Ebony and Ivory*», «*We Are the World*»).

Лайонел Річі та Уітні Х'юстон – належать до комерційно найуспішніших виконавців кінця 1980–1990-х років. Ці співачки набули популярності завдяки романтичним соул-баладам. Наявні записи їх композицій надають уявлення про емоційну перенасиченість виконання, незважаючи на його загальну продуманість і бездоганність. Поряд із «сильним» і пройнятим щирістю вокалом, співачки відмовилися від прояву безпосередніх емоцій та переживань, що було властиве класичній школі соул, натомість вдалися до витонченої рафінованості.

Найзначнішими майстрами оновленого соул 1980-х років, що відкрив нові обрії розвитку стилю, були Прінс (*Rogers Nelson Prince*), Майкл Джексон (*Michael Joseph Jackson*) і Джордж Майкл (*George Michael*). У їхній творчості принципово експериментальний підхід поєднався з напруженою внутрішньою емоційністю. Водночас із цим, на подальші шляхи розвитку та оновлення досліджуваного стилю безпосередньо впливали різноманітні жанрові розгалуження поп-культури (хіп-хоп, диско, рейв тощо).

З метою виявлення виконавської специфіки соул-композицій у роботі проаналізовано такі твори: «*I've got a Women*», «*Georgia on my mind*», «*Busted*» (Р. Чарльз); «*Please, please, please*», «*Say it loud: I am black and I am proud*» (Дж. Браун); «*Respect*», «*Day dreaming*», (А. Франклін); «*My Cherie Amour*» (С. Уандер); «*I will always love you*» (У. Х'юстон); «*I'll be there*», «*You are not alone*», «*Earth song*» (М. Джексон).

У третьому підрозділі «Стиль соул у сучасному українському вокальному естрадно-джазовому мистецтві» з'ясовано, що в сучасній українській естраді стиль соул репрезентований інтровертною (Джамала, А. Осипенко) та екстравертною (Гайтана) модифікаціями, у яких на різних рівнях виконавства зберігаються такі його риси: рясні мелізматики та вокалізація (зокрема імпровізаційна – Джамала, Гайтана); лабільність інтонування (офф-пітч, глісандо, висхідні та низхідні під'їждження до звуків); «неакадемічні» засоби звуковидобування (при мовній позиції співацького апарату, переважанні слабкого та середнього імпедансу, відкритому звуці), звуковедення, дихання (особливо у А. Осипенко), артикуляції; обривання звуку в кінці слів; виконавська експресія; белтінг і фальцет; прийоми респонсорності, повторюваності інтоном; підміна функцій співачки та бек-вокалу; єднання зі слухачами на ґрунті звернення до гострих соціальних проблем (Джамала), осмислення духовного буття та особистісного почуттєвого світу людини (А. Осипенко), виняткової ліричної сповідальності й відвертості (Гайтана).

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне обґрунтування та запропоновано цілісне вивчення стилю соул, його функціональної та жанрово-стильової специфіки в контексті естрадно-джазового виконавства другої половини ХХ століття. Проведене дослідження й виконання поставлених завдань надали підстави зробити такі **висновки**.

1. Розкрито ступінь дослідженості проблеми стилю соул на основі історико-генетичного, історико-хронологічного та виконавського підходів. З'ясовано, що генетичним джерелом виникнення стилю соул є поп-культура південних штатів Америки (1960-ті роки), що стійко увійшла до сфери сучасної джазової музики. Доведено, що в умовах відсутності єдиного визначення дефініції соул існує множинність інтерпретацій досліджуваного феномену, що осмислюється як певна емоційна палітра, стиль, жанр, вокальна форма, вокальна техніка. У сучасному музикознавстві не має й чітко визначеної наукової думки щодо його витоків (афро-американський фольклор, сакральна - госпел, масова популярна музика).

Доведено, що соул є змішаним стилем, представленим різними жанрово-стильовими модифікаціями і відкритим до нових пошуків та експериментів. Будучи відображенням особистісного та внутрішньо-чуттєвого світу людини, феномен соул у роботі інтерпретовано ширше його онтологічного визначення (жанр або стиль) як особливий склад світосприйняття, світогляду, світорозуміння, що функціонує на двох рівнях – розважальному і релігійно-духовному.

2. Визначено поняттєвий апарат дослідження. З'ясовано, що поняття «соул» має низку дефініцій, які розкривають характерні особливості феномену, а саме: це музичний вираз особливого світорозуміння, пов'язаний з ідеєю визволення через співчуття, прояв самосвідомості, волелюбності і протесту проти соціальної несправедливості; характерний емоційно-психологічний стан

музиканта або слухача, що виникає під час виконання або сприйняття соул-композицій: внутрішня концентрація, інтровертний тип ліричного висловлювання, що досягає в кульмінаційних зонах надзвичайно екстатичного вираження ліричних почуттів, акцентування уваги як на особисті, так і на громадські проблеми; стиль, манера, спосіб музичного висловлювання – стримано-екстатична манера виконання, властива музиканту-виконавцю або композитору, музичному твору, типові для соул прийоми інтонування, артикуляції, фразування та інші засоби виразності, що сприяють створенню особливого колориту; жанрово-стильове явище з властивою йому своєрідністю жанрового змісту і засобів вираження, виконавської манери і стилістики, інструментарію, що сформувався під впливом традицій афро-американського фольклору, а також різних стилів та жанрів джазової класики (спірічуел, госпел, блюз) і тенденцій естрадної популярної музики; комплекс музично-виражальних засобів і виконавських прийомів, властивих окремому виконавцю як прояв індивідуальних якостей співака, зокрема джазова манера виконання, характерні вокальні тембри, фразування, «атака» звуку. Таке трактування поняття зумовлено індивідуально-особистісними якостями кожного виконавця (темброве забарвлення голосу, наявність мелізматики, імпровізація, свінгованість, наявність скет-вокалу, граул-манери, дьоті-тонів, гліссандо, белтінгу, «інструментального» типу співу тощо).

З метою узагальнення існуючих дефініцій у роботі запропоновано авторське тлумачення змісту ключового поняття дослідження: *це стильовий напрям в естрадно-джазовому вокальному мистецтві другої половини ХХ століття, сформований під впливом традицій афро-американського фольклору, в якому жанрово-стильові елементи джазового мистецтва збагачені новаторськими засобами виразності.*

3. Виявлено жанрово-стильові ознаки стилю соул, як феномену світової музичної культури, які систематизовано: за формою творів згідно композиторського тексту (ліричні пісні, соул-балади або вільні соул-композиції з імпровізаційними відхиленнями від тексту); за змістом (драматичні і ліричні соул-композиції); за манерою виконання – шаут-соул (на основі декламаційної, «крикової» манери), мелодійний соул (переважання співучості та кантиленності); за засобами виконання (вокальний, вокально-інструментальний, інструментальний); за регіональною і національною специфікою («мемфіський», «детройтський», «чиказький», «філадельфійський» / блакитноокий, північний і південний); за стильовими модифікаціями (кантрі-соул, латин-соул, поп-соул, психоделічний соул, соул-джаз, соул-блюз); за історичними типами (класичний соул, оновлений соул, сучасний / новітній соул).

4. Обґрунтовано специфіку стилю соул у естрадно-джазовому вокальному мистецтві другої половини ХХ століття. На сучасному етапі соул-традиція спостерігається практично в усіх найважливіших стильових розгалуженнях естрадно-джазової культури. Стильові елементи соул є невід'ємними атрибутами багатьох стильових форм сучасної джаз-, поп- і рок-

музики. Сучасний стиль соул вирізняється вкрай емоційною, стримано-екстатичною манерою інтонування, сповненою новітніми музично-виражальними засобами, новітніми виконавськими прийомами та вокальними техніками. Ці особливості соул характеризують його як найбільш гнучке стильове явище, здатне до синтезування різних жанрово-стильових компонентів. Це дозволяє вважати соул синтезованим стилем, основу якого становлять жанрово-стильові елементи як джазової, так і поп-, рок-музики.

5. Проаналізовано особливості виконавської майстерності та визначено необхідні професійні якості естрадно-джазового співака в стилі соул. Доведено, що естрадно-джазовий вокал у стилі соул – це специфічний вид виконавської діяльності, що поєднує різні виконавські манери сучасного і традиційного вокального мистецтва, серед них: фольклорна (народнопісенна), академічна і джазова. З'ясовано, що особливості виконавської майстерності естрадно-джазового співака в стилі соул полягають в індивідуальних прийомах виконання і тембральних якостях голосу, які використовуються в сучасній практиці співаків: опора на імпровізаційність, респонсорна техніка (питально-відповідальний принцип музичного формоутворення), офф-біт (створення метроритмічних конфліктів у джазовій імпровізації), лабільне інтонування («блюзові тони»), шаут-ефекти, офф-пітч, дьоті-тони, граул-манера), белтінг, гліссандо, мелізми і прикраси.

Зазначено, що сучасне українське естрадне мистецтво визначається зверненням до широкого спектру жанрів і стилів, що виникають як наслідок культурних змін та суспільних уподобань. Серед відомих українських естрадних співаків виконавцями в стилі соул є Сусанна Джамаледінова (Джамала), Гайтана-Лурдес Ессамі (Гайтана), Анастасія Осипенко. Творчість цих співачок характеризується не лише мікстом різноманітних музичних напрямів, а й утворенням нових напрямів сучасної української естрадної музики. Синтез української естрадної музики зі стилями соул, рок, джаз, поп, мелос сприяє збагаченню національної музичної культури естрадного спрямування.

Дисертація не вичерпує усіх можливих аспектів вивчення стилю соул у контексті розвитку естрадно-джазового вокального мистецтва другої половини ХХ століття. Подальше дослідження стилю соул може бути продовжене у напрямку інструментального виконавства з визначенням засобів музичної виразності, репертуару, особливостей творчості виконавців та композиторів.

Основні наукові результати дослідження висвітлено в таких наукових працях автора:

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Фисун М. М. Стилевые проекции соул в вокальном искусстве // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти / Харківський нац. Ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків, 2014. Вип. 40. С. 763–773.

2. Фисун М. М. Соул в контексте терминологических и феноменологических поисков музыковедения II пол. XX – нач. XXI века // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті / Харківська держ. акад. дизайну і мистецтв. Харків, 2016. № 3/2016. С. 74–79.

3. Фісун М. М. Виконавська специфіка соул // Культура України. Сер. Мистецтвознавство / Харківська держ. акад. культури. Харків, 2016. Вип. 54. С. 172–179.

4. Fisun M. M. The Specifics of Pop and Jazz Performance in Soul Style // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2017. № 4. С. 276–280.

5. Фісун М. М. Соул у просторі сучасного українського мистецтва естради // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті / Харківська держ. акад. дизайну і мистецтв. Харків, 2017. № 3/2017. С. 113–116.

6. Смородська М. М. Методологічні проблеми дослідження соул, як явища культури 2 половини XX – початку XXI ст. / Харківська держ. акад. дизайну і мистецтв. Харків, 2019. № 3/2019. С. 106–111.

Публікації апробаційного характеру

7. Фисун М. М. Специфика исполнительского мастерства эстрадно-джазового певца в стиле соул // Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку : мат-ли міжнар. наук. конф. / Харківська держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2011. С. 170–171.

8. Фисун М. М. Стиль соул как социокультурное явление // Культура та інформаційне суспільство XXI століття : мат-ли всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених / Харківська держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2012. С. 167–168.

9. Фисун М. М. Соул как исполнительский стиль в контексте эстрадно-джазовой музыки второй половины XX ст. // Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку : мат-ли міжнар. наук. конф. / Харківська держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2012. С. 339–340.

10. Фисун М. М. Соул як жанрово-стильове явище музичної культури другої половини XX ст. // Культурно-мистецьке середовище: творчість та технології : зб. Мат-в VI міжнар. наук.-творч. конф., присвяч. 10-річчю кафедри мистецьких технологій / Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв. Київ : НАКККиМ, 2012. С. 169–170.

11. Фисун М. М. Влияние джаза на формирование исполнительской стилистики соула в контексте эстрадно-джазовой музыки // Естрадне та джазове мистецтво в контексті сучасної освіти : зб. Мат-в I Всеукраїнської наук.-практич. конф. / Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв Київ : НАКККиМ, 2013. С. 62–64.

12. Фисун М. М. Жанрово-стилевая классификация соула в эстрадно-джазовой музыке второй половины XX ст. // Культура та інформаційне

суспільство ХХІ століття : мат-ли всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених / Харківська держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2013. С. 176–177.

13. Фисун М. М. Соул как исполнительский стиль в эстрадно-джазовой музыке (на примере Р. Чарльза) // Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття : мат-ли всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених / Харківська держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2014. С. 125–126.

14. Фисун М. М. Историческая периодизация соула как стилевого направления // Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття : мат-ли всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених / Харківська держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2015. С. 117–118.

15. Фисун М. М. Соул как индивидуальный исполнительский стиль эстрадно-вокального искусства // Культурологія та інформаційне суспільство ХХІ століття : мат-ли всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених / Харківська держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2016. С. 174–175.

16. Фісун М. М. Виконавська стилістика соул в представників сучасної української естради // Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття : мат-ли всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених. / Харківська держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2017. С. 117–118.

17. Фісун М. М. Специфіка соул-виконавства в контексті естрадного співу // Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку : мат-ли міжнар. наук. конф. / Харківська держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2017. С. 359–361.

18. Фісун М. М. Методи дослідження стильового напрямку соул // Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку : мат-ли міжнар. наук. конф. / Харківська держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2018. С. 305–307.

19. Смородська М. М. Інтерпретації соул в українській естраді, як втілення культурного діалогу // Духовна культура України перед викликами часу : тези II Всеукр. наук.-практ. конф. / Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2019. С. 109–112.

АНОТАЦІЇ

Смородська М. М. Стиль соул в естрадно-джазовому вокальному мистецтві другої половини ХХ століття. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства зі спеціальності 17.00.03 – музичне мистецтво. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Суми, 2020.

Дисертацію присвячено визначенню жанрово-стильових та виконавських констант стилю соул в естрадно-джазовому вокальному виконавстві другої половини ХХ століття.

В роботі розкрито ступінь дослідженості проблеми стилю соул на основі історико-генетичного, історико-хронологічного та виконавського підходів.

Подано визначення стилю соул, яке інтерпретується як певна емоційна палітра, жанр, вокальна форма, вокальна техніка, констатовано множинність його значень. Виявлено жанрово-стильові витоки стилю соул, як феномену світової музичної культури на рівнях образності і тематики, динаміки, мелодики, ритміки, комплексу виконавських прийомів і комунікації з аудиторією. Обґрунтовано специфіку стилю соул у контексті музичної культури другої половини XX століття на рівнях організації музичної тканини, образно-тематичної та виконавської специфіки. Проаналізовано специфіку виконавської майстерності естрадно-джазового співака у стилі соул на рівнях звукоутворення, звуковидобування, динаміки, артикуляції і драматургії.

Удосконалено наукові уявлення про стиль соул шляхом виявлення драматургії творів, структури музичної тканини, образного змісту, соціального функціонування та виконавської специфіки.

Подальшого розвитку набули наукові положення про напрями розвитку українського естрадного виконавства другої половини XX століття; теорії українських музикознавців про тенденції розвитку естрадного мистецтва; соціокультурні чинники розвитку стилю соул, а також його національну та художньо-естетичну сутність.

Ключові слова: соул, джаз, естрадно-джазова музика, поп-музика, афро-американська традиція, європейська традиція, стильовий напрям.

Смородская М. Н. Стиль соул в эстрадно-джазовом вокальном искусстве второй половины XX века. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата искусствоведения по специальности 17.00.03 – музыкальное искусство. - Сумской государственной педагогический университет имени А. С. Макаренка, Сумы, 2020.

Диссертация посвящена определению жанрово-стилевых и исполнительских констант стиля соул в эстрадно-джазовом вокальном исполнительстве второй половины XX столетия.

В работе раскрыта степень исследования проблемы стиля соул на основе историко-генетического, историко-хронологического и исполнительского подходов. Представлено определение стиля соул, которое интерпретируется как некая эмоциональная палитра, жанр, вокальная форма, вокальная техника, констатирована множественность его значений. Выведены жанрово-стилевые истоки стиля соул, как феномена мировой музыкальной культуры на уровнях образности и тематики, динамики, мелодики, ритмики, комплекса приемов исполнения и коммуникации с аудиторией. Обоснована специфика стиля соул в контексте музыкальной культуры второй половины XX века на уровнях организации музыкальной ткани, образно-тематической и исполнительской специфике. Проанализирована специфика исполнительского мастерства эстрадно-джазового певца в стиле соул на уровнях звукообразования, звукоизвлечения, динамики, артикуляции и драматургии.

Усовершенствованы научные представления о стиле соул путем выявления драматургии произведений, структуры музыкальной ткани, образного содержания, социального функционирования и исполнительской специфики.

Дальнейшее развитие получили научные положения о направлениях развития украинского эстрадного исполнительства второй половины XX века; теории украинских музыковедов о тенденциях развития эстрадного искусства; социокультурные факторы развития стиля соул, а также его национальную и художественно-эстетическую сущность.

Ключевые слова: соул, джаз, эстрадно-джазовая музыка, поп-музыка, афроамериканская традиция, европейская традиция, стилевое направление.

Smorodska M.M. The style of soul in pop and jazz vocal art of the second half of the twentieth century. – *Manuscript.*

Thesis for a Candidate of Arts Degree in Specialty 17.00.03 – Musical art. – Sumy State Pedagogical University named after AS Makarenko, Sumy, 2020.

The thesis is devoted to the definition of genre-style and performance constants of the style of soul in pop and jazz vocal art of the second half of the twentieth century.

The degree of exploration of the style of soul problem was revealed in the work on the basis of historical-genetic, historical-chronological and performing approaches. The definition of the style of soul was given, which is interpreted as a certain emotional palette, genre, vocal form, vocal technique, the plurality of its meanings was ascertained. The genre-style origins of the style of soul were revealed as a phenomenon of world music culture at the levels of imagery and subject matter, dynamics, melody, rhythm, complex of performing techniques and communication with the audience. The specificity of the style of soul in the context of the musical culture of the second half of the twentieth century was substantiated at the levels of organization of musical fabric, figuratively thematic and performance specificity. The peculiarities of performing skill of the jazz singer in the style of soul at the levels of sound, sound production, dynamics, articulation and dramaturgy were analyzed.

Scientific understanding of the style of soul was improved by revealing dramaturgy of works, structure of musical fabric, figurative content, social functioning and performance specificity.

The peculiarities of performing skills are analyzed and the necessary professional qualities of the jazz singer in the style of soul are determined. It has been proven that soul-style pop-jazz vocals are a specific type of performing activity that combines various performing styles of modern and traditional vocal art, among them: folk (folk), academic and jazz. It has been found out that the singular features of the soul jazz singer in the style of soul consist in the individual timbral qualities of the voice and the methods of performance used in the modern practice of singers: reliance on improvisation, resonator technique (question-and-answer principle of musical form-formation) (creating metro-rhythmic conflicts in jazz improvisation), labile intonation ("blues tones"), shuttle effects, off-pitch, demi-tones, grail-style),

belting, glissando, melisms and jewelry. The scientific provisions on the development paths of Ukrainian pop performance of the second half of the twentieth century; theories of Ukrainian musicologists on trends in pop art; sociocultural factors in the development of the style of soul, as well as its national, artistic and aesthetic essence were further developed.

The dissertation does not exhaust all possible aspects of the study of soul style in the context of the development of pop and jazz vocal art in the second half of the twentieth century. Further exploration of soul style can be continued in the direction of instrumental performance with the definition of the means of musical expression, repertoire, features of creativity of performers and composers

Keywords: soul, jazz, pop and jazz music, pop music, African-American tradition, European tradition, style direction.

Підписано до друку 03.03.2020. Формат 60х90/16. Гарн. News Times.
Друк ризогр. Папір офсет. Умовн. друк. арк. 0,9.
Тираж 100 прим.

Надруковано в редакційно-видавничому відділі
СумДПУ імені А. С. Макаренка

40002, м. Суми, вул. Роменська, 87